

Iskaja veak četrtlet in vsaj s poštnino vred ali v Mariboru s pošiljanjem do doma za celo leto 25 dn., pol leta 12-50 dn., četrt leta 7-50 dn. Izven Jugoslavije 46 dn. Naročnina se pošlje na upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru, Koroška cesta 5. List se dopušlja do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Telefon Interurban št. 115.

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Recepti se ne vračajo. Upravništvo sprejema naročila inseratov in reklamacije. Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nepravilne reklamacije so poštno proste. Čekovni račun poštnega urada Ljubljana št. 10.000. Telefon Interurban št. 115.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

44 številka

MARIBOR, dne 18 oktobra 1923.

57. letnik.

Kaj bo?

Beograd, 12. oktobra.

Zasedanje narodne skupščine (državnega zbora) je bilo dne 11. oktobra dovršeno. Do 20. oktobra narodna skupščina ne bo zborovala. Po 20. oktobru pride na vrsto državni proračun za leto 1924. Kako izgleda ta proračun, bomo še poročali. Ta državni proračun je pravi cvet in sad velesrbskega centralizma, za kojega so glasovali na Vidov dan leta 1921 Pucelji, Mermolji, Drofreniki, Kukovci in drugi.

Pašičevi vladi teče sedaj vođa v grlo. Radikali v skupščini nimajo več trdne večine. Kakih 20 radikalnih poslancev-kmetov se kuja in kljubuje Pašiču ter noče več čez drn in strn glasovati za Pašičeve predloge. Tako se je zgodilo dne 10. oktobra. Če ne bi osem Nemcev in 13 makedonskih Turkov vlada kupila za se, bi bil znan zakonski predlog o taksah propadel. In s tem bi tudi vlada morala iti. Samo Nemci in Turki so rešili Pašiča in njegovo vlado.

Radikalci se silno trudijo, da bi Jugoslovanski klub stopil v vlado. Te dni se radikalni veljaki sučejo okoli naših poslancev in jih skušajo pridobiti za vstop. A naši odločno odklanjajo vstop v vlado. Dr. Korošec je bil dne 11. oktobra celo pozvan h kralju. Če bi samostojneži in demokrati imeli take ponudbe, bi si prste polizali in se zvezali z vladno stranko, samo da bi dobili ministrske sedeže. Slovenska ljudska stranka pa dokler ne dobi zagotovila popolne avtonomije, ne more spremeniti svojega stališča.

Kaj bo po 20. oktobru, ko se znova začnejo seje parlamenta? Ali pridejo Radličevi poslanci našim na pomoč, da strmoglavijo sedanjo vlado? To je sedaj vprašanje, okrog katerega se suče dnevna politika.

Lep uspeh naših poslancev.

Desetek pri manjših posestvih odpravljen.

Beograd, 11. oktobra 1923.

Na pritisk slovenskih poslancev je finančni minister dr. Stojadinović dne 10. oktobra pri razpravi o zakonu o taksah in pristojbinah sprejel predlog, da se bo desetek za prevzemanje imovine v sorodstvo opustil, ako vrednost znaša samo 2 milijona kron. Ko stopi ta zakon v veljavo (najbrž 1. novembra 1923), otrokom, ki prevzamejo posestvo po starših ali bližnjih sorodnikih pri vrednosti do 2 milijona kron ne bo treba plačati nobenega desetka. Isto velja seveda tudi za moža in ženo. Desetek se plača še le pri vrednosti nad 2 milijona kron.

Minister se je dolgo branil, a konečno je vendar moral pristati na zahtevo poslancev Jugoslovanskega kluba. Pristal je tudi na nekatere druge naše predloge.

Živ pokopan.

Po angleškem izvirniku Arn. Bennett napisal Paulus.

I.

Zemeljska obla se je zasukala krog svoje osi in obrnila v stran od solca svojo najkulturnejšo plat. Na srednjo in zapadno Evropo je legel mrak in kmalu nato se je nad njo zagnila noč.

Neštevilne zvezdice so se prižgale na nebu in njim so se odzvale neštete lučice v nočni temi kulturne Evrope.

V enonadstropni hiši samotne ulice v nekem mestu — morebiti da je bilo v Sloveniji, morebiti da kje drugje v zapadni Evropi, v temi se ne vidi dobro — sta brleli dve luči, ena v pritličju, ena v prvem nadstropju, in molče pripovedovali, da tam vsekakor še nekdo kljubuje trmoglavemu redu narave.

Hiša je bila ena tistih, ki jim je na čelu zapisano, da navadno nihče v njih ne stanuje, in če tudi kedaj kdo pride uživati njihovo gostoljubnost, da se ne zmeni za njihovo usodo.

Da je dan, bi videli, kako je njeno lice že razjedal zob časa, da je omet odpadel, da njene stene žalostno kažejo gola rebra. Sipe na oknih, kar jih je še celih, so oslepele od prahu, nekje gori od strehe visi kos zleba, dva dimnika čepita na slonenu kot bi premišljevala, ali bi se ali ne strmoglavila v globočine.

Stopi skozi težka starinska vrata v vežo in udaril ti bo v nos zatohli, plesnivi duh zanemarjenega, zapuščenega hrama. Vsi prostori, nerodno razporejeni na obeh straneh veže in na stopnicah, so prazni, popol-

Nov udarec centralizma.

Danes teden nam je radikalna vlada naložila novo-silno breme z novimi taksami in pristojbinami. Poslanec Pušenjak je v skupščini temeljito razložil vse napake in težke posledice novega zakona o taksah. Očital je vladi, da daje izenačenje zakonodaje vedno na dnevni red, a je nikdar popolnoma in pravično ne izvede. Mesto izenačenja davkov dobimo nove takse, ki nas bodo na novo obdavčile za dohrev pol milijarde dinarjev.

Nove takse in pristojbine bodo napravile tudi silno zmedo v pristojbinskem postopanju, ki se vrši že po pet različnih pristojbinskih zakonih in sicer po posebnem za Srbijo, Bosno, Vojvodino, Hrvatsko in Slovenijo. Poslanec je našteval celo vrsto posebnosti taksnega zakona. Tako na primer, da morajo takse plačevati tudi oni, ki napovedujejo svoje dohodke, da se nezadostno kolektivne vloge mečejo enostavno v koš itd.

Iz znamenitega in stvarnega govora našega poslanca naj sledi del in zaključek, ki zadeva zlasti kmetški stan:

Prizivne in cerkvene takse.

Glavne hibe novega zakona obstoje v sledečem. V moderni državi se predpisujejo osobito za majhne stvari zmerne takse, da se morejo tudi revni sloji posluževati javnih naprav. Po predloženem zakonu je pa vsled previsokih taks nemogoče rešiti bagatelne zadeve potom sodišča. Vse sodniške takse so previsoke, kar pomenja podražitev pravne poti. Previsoke so tudi takse za prizive na višje instance. Ti prizivi se radi previsokih taks popolnoma onemogočajo. Neprimerno visoke so razne cerkvene takse, ki jih je predložil gospod minister ver. Grajati je posebno to, da se s temi taksami posega tudi v notranje zadeve posameznih cerkva.

Takse oškodujejo zadruge.

Pospeševanje varčevanja in pobiranja draginje naj bi bila prva skrb vsake države. Radi tega bi morala država stariš vse, da se pospešuje združništvo, katerega glavni cilj je, pospeševati varčevanje, pobijati draginjo ter ustvariti ugodne življenske razmere za najširše sloje ljudstva. Predloženi zakonski načrt pa kaže, da se dela pri nas baš nasprotno. Dosedanje oprostite veljavne za zadruge, so se ukinile. To je protustavno, ker je čl. 29 ustave, ki pravi, da država materijelno podpira narodno združništvo.

Ko je gospod finančni minister predložil načrt zakona o neposrednih davkih, je v čl. 109 tega zakona oprostil zadruge raznih davkov. Čuditi se moramo, da je pri oprostitvi zadrug od taks popolnoma prezl naše zadruge. Mi smo v finančnem odboru že zahtevali, da se nam tudi za zadruge zagotovi v zakonu oprostitev taks, kakor se je ta oprostitev zasigurala za razne druge gospodarske dobrotelne naprave. Mi se ne moremo zadovoljiti s tem, da bi se ta oprostitev zasigurala samo

noma prazni. Videti jim je, da je v njih kedaj v davnih časih kraljevala trgovina ali slična obrt.

Le v dveh sobah brli življenje, ena je v pritličju na desno, druga prav nad njo v prvem nadstropju. Pa vse je tiho, mrtvo, nič se ne gane.

Poglejmo v pritlično sobo!

Prvo, kar vidimo, je seve svetiljka. Na majhni mizici stoji, vrh prazne škatle, v kateri so bile svojčas shranjene cigare. Mala, nizka petrolejka je, kakršno bi bil v dobrih časih lahko kupil za petindvajset krajcarjev. Kar je še pohištva v sobi, preprosta postelja in šepava omara, vse to bi dobil za par goldinarjev.

Svetiljka obseva ozko, zamazano mizno ploščo, zavoj cigaret na njej, kupčke tobačnega pepela, naslonjalo preprostega stola, ki gleda preko miznega roba, še eno naslonjalo in na njem — edinega prebivalca te samotne, zapuščene sobe.

Mož, ki sloni pri mizi, se je priživel do tiste dobe v življenju, ki se sme po pravici imenovati zanimiva. Do dobe, ki v njej mislite, da ste se otrešli, končno in za vselej, neumnih mladostnih sanj, da do jedra poznate in razumete življenje, da ste navajeni na prevare in razočaranja, in ki v njej nezapno premišlujete, kaj vse vam bo življenje še prineslo prijetnega in neprijetnega v bodočnosti.

Mož je namreč štel petdeset let.

Njegova glava je že bila nekoliko plešasta, lasje so bili osiveli, isto barvo je dobivala njegova konicasta brada in gosti brki pod nosom so bili že tudi pepelnati. Številne gube so se zaorale po njegovih licih in v kotih za očesi. In njegove oči so gledale otožno, zelo tožno. Če bi se bil postavil na noge in bi pogledal po sebi navzdol, bi bil videl — ne svojih čevljev, ker te je že

v pravilniku, ker se pravilniki lažje menjajo, nego zakoni.

Velik pomen združništva osobito za kmetstvo in delavsko ljudstvo zahteva, da finančni minister upošteva spomenico glavnega Saveza zemljoradniških združenj v Beogradu, ki zahteva, da se v zakonu o taksah izreče oprostitev zadrug, ki so članice tega Saveza.

Takse za kapitalizem in proti delovnim slojem.

Značilno za naše razmere je, da je gospod finančni minister opustil povišanje taks na dividende, s čemer se štiti kapitaliste in kapitalistična podjetja. (Klici na desnici: Kakor vedno!), dočim ni upošteval predlogov, ki bi bili v korist najširšim slojem ljudstva.

Previsoke so takse za šolska izpričevala in izpite, s čemer se podražuje šolanje, da celo onemogoči revnejšim slojem. Te takse nasprotujejo tudi ustavi, ki jasno določa, da se državna nastava daje brez upisnine, brez šolnine in brez drugih taks.

Nagrade za biriče.

Zalostno poglavje zase, ki vrže čudno luč na našo upravo, tvori člen, ki govori o tem, da se da 5-, oziroma 10 odstotna nagrada uradnikom, ki skrbje za redno plačilo in odmero taks, ki skrbje za odmero kazni. V vseh dobro urejenih državah se spnatra kot službena dolžnost uradnikov, da redno vrše svoje dolžnosti. Nepotrebne so torej nagrade, toda potrebno je upeljati redno kolkovno revizijo, ki je bila dosedaj upeljana v prečanskih krajih in ki bi stala manj, kot pa 5, oziroma 10 odstot. provizije. Le vedne kolkovne revizije bi onemogočile vsako zlorabo, med tem ko z začasno revizijo tega ni mogoče doseči.

V zakonu se nahajajo tudi stvari, ki ne spadajo notri, ampak bi spadale k večjemu v pravilnik. Finančni oblasti in finančnemu ministertvu se nalagajo posli, ki ne spadajo v njihov delokrog. Če pogledamo ves zakon o taksah, potem moramo reči, da nam je gospod fin. minister predložil velik pester šopek različnih taks. Toda kljub temu pestremu šopku vseh mogočih taks pogrešamo eno takso, ki bi dala državi velike dohodke. To je taksa za vse uradnike, ki nimajo potrebne naobrazbe. Z upeljavo take takse, ki je nunjo potrebna, bi se doseglo, da bi se iz državne službe odstranili uradniki, ki nimajo potrebne naobrazbe.

Dvoje posebnosti.

Kot posebnost prve vrste predlaga zakon, da se zahteva za vpogled v zemljiško knjigo taksa 10 dinarjev. Predlagatelj te določbe prav nič ne pozna zakonov in ne ve, da je zemljiška knjiga javna, da ima vsakdo pravico do vpogleda in da ga ne sme pri tem nihče ovirati.

Druga posebnost tega zakona je bila določba, da morajo šolska izpričevala dobiti le oni učenci, ozir. dijaki, ki predložijo dokazila, da so stariši plačali davek.

Kaj je uspeh povišanih taks?

Kak finančni uspeh pričakuje finančni minister od

pred leti zakril trebušek, ampak gumb, ki je le še na par nitih malomarno visel od telovnika.

Petdeset let je imel. In samec je bil. In kakor vsi samci pri petdesetih letih — izjeme utegnate kje najti — se je čutil osamelega, zapuščenega. Zavedal se je, da ni bil preveč srečen v življenju. Če bi bil razkopal svojo dušo, bi bil našel v njenih globinah srčno, koprnečo željo po nekom, ki bi se brigal zanj, po nekom, ki bi ga čuval in branil pred neizgovornimi in nepriljkami življenja.

Pa tega svojega razkritja bi ne bil priznal. Niti samemu sebi ne —.

Če je človek petdeset let star in sedi ob dveh po polnoči v prazni sobi pri slabo hrleči petrolejki, tedaj pač ni čudno, ako mu misli potujejo nazaj v življenje, posebno še, če je to življenje polno dogodkov.

Tudi samotni prebivalec pritlične sobe v zanemarjeni enonadstropni hiši je mislil na minulo življenje.

Ce si šel v tistih dneh mimo knjigarne in si se ozrl po izložbi, si zanesljivo zagledal v njej debelo, v rdeče platno vezano knjigo in krog nje ovitek z debelim napisom: «Najnovejši roman Aleša Blaža!» — Če si v drugi ulici šel mimo druge knjigarne, ti je tudi tam ustavil zaposleni korak enak napis. In če si kupil na oglu časopis katerekoli struje, ti je koj na prvi strani zakričal v obraz: «Nova knjiga! Glasoviti roman slavnega Aleša Blaža —!»

In narod je kupoval postajal pred izložbami, tiščal radovedne glave v časopise in htel v knjigarne. Ves dan knjigarji niso prodajali druga ko Aleša Blaža, mlado in staro se je naslajalo ob njegovih delih, osemnajst-